

2. ศึกษาเปรียบเทียบภาษาพวนในประเทศไทย ประเทศลาว และกัมพูชา

3. ศึกษาอิทธิพลที่ทำให้ภาษาพวนมีการเปลี่ยนแปลง เช่น การสัมผัสภาษา การปนภาษา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กันทิมา วัฒนประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ.

(2528). ระบบเสียงภาษาลาวของกลุ่มน้ำท่า

จีน. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จารุวรรณ สุขปิติ. (2532). การศึกษาลักษณะของ

ภาษาลาวพวนที่ตำบลหัวหว้า อำเภอศรี

มหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์

ศศ.ม. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ฉลอง อำเอี่ยม. (2529). ระบบเสียงภาษาพวนที่ตำบล

หาดเลี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัด

สุโขทัย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขา

ภาษาศาสตร์. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชลดา สังวาลทรัพย์. (2534). การศึกษาลักษณะของ

ภาษาลาวพวนที่ตำบลหนองแสง อำเภอปาก

พลี จังหวัดนครนายก. วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทศไนย อารมย์สุข. (2521). การศึกษาเปรียบเทียบ

เสียงของคำในภาษาพวนกับภาษาไทย

มาตรฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

พัฒนรัตน์ อัครวัฒนากุล. (2546). การเปลี่ยนแปลงของ

วรรณยุกต์ : กรณีศึกษาภาษากลุ่มลาว.

วิทยานิพนธ์อ.ด. สาขาวิชาภาษาศาสตร์.

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พุทธชาติ โพธิบาล และธนันท์ ตรงดี. (2540).

รายงานการวิจัยเรื่องสถานะของภาษาตากใบใน

ภาษาไทยถิ่น โครงการระยะที่ 1. ปัตตานี :

สำนักวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิทยาเขตปัตตานี.

รัชนิ เสนีย์ศรีสันต์. (2526). การศึกษาเปรียบเทียบ

เสียง และระบบเสียงในภาษาลาวพวนมาบปลา

เค้าของผู้พูดที่มีอายุต่างกัน. วิทยานิพนธ์

มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

รัชนิ ศรีสุวรรณ. (2536). ลักษณะภาษาไทยพวนที่

จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ อ.ม. สาขา

ภาษาศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

อุทัยวรรณ ต้นหยง. (2526). วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง

การใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาพวน.

วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.นครปฐม : มหาวิทยาลัย

ศิลปากร.

Brown, J. Marvin. (1965). From Ancient Thai

to Modern Dialects. Bangkok : Social

Science Association Press.

Chambers, J. k. and Peter Trudgill. (1980).

Dialectology. Cambridge : Cambridge

University Press.

Chamberlain, James R. (1972) "The Origin of

the Southwestern Tai," in Bulletin

desAmis du Royaume. pp. 233 –

244.

Gedney, William J. (1972). A Checklist for

Determining Tones in Thai Dialects.

In Studies in Linguistics in Honor

of George L. Trager, 423 – 437.

Edited by M. Estellie Smith. The

Hangue : Mouton.

Khanittanan, Wilaiwan Wichienrot. (1973). The

Influence of Siamese on Five Lao

Dialects. Unpublished Ph.D.

Dissertation, University of Michigan.

Li , Fang Kuei. (1977). A Handbook of

Comparative Tai. Hawaii : University

Press of Hawii. Tanprasert, Pornpen. (2003).

A Language Classification of

Phuan in Thailand : A Study of the

tone System. Ph.D. Dissertation,

(Linguistics). Faculty of Graduate

- Studies. Bangkok : Mahidol University.
- Tingsabadh, Kalaya. M.R. (1980). **A Phonological Study of the Thai Language of Suphanburi Province.** Ph.D. Dissertation, University of London.
- Schliesinger, Joachim. (2011). **Ethnic Groups of Cambodia : 1 Introduction and Overview.** Bangkok : White Lotus Prss.

กลวิธีทางภาษาของบทผญาในชุมชนโคกนาดี
Language Strategies of Phaya-Isan
in KokeNadee Community

ศิริลักษณ์ หาซิ่น¹ สุภณ สมจิตศรีปัญญา² และบุญยงค์ เกศเทศ³
Siriluck Hachuen¹ Supon Somjitsripunya² and Boonyong Keththet³

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องกลวิธีทางภาษาของบทผญาในชุมชนโคกนาดี มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาของบทผญา และเพื่อศึกษาหน้าที่และความหมายของคำขยายของบทผญาในชุมชนโคกนาดี ตำบลโนนนาจาน อำเภอนาคูจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 449 บท โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิจัยภาคสนาม โดยสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 30 คน ที่มีอายุ ตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปในสามหมู่บ้าน ใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง เครื่องบันทึกเสียง ได้เก็บข้อมูลมาศึกษาวิจัยระหว่างเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2556 ถึงเดือน ธันวาคมพ.ศ. 2557 นำเสนอ ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่าบทผญาในชุมชนโคกนาดีมี 4 ประเภท คือ ผญาเกี้ยว ผญาภาษิต ผญาอวยพร และผญาคำสอน มีกลวิธีทางภาษาโดยใช้รูปแบบคำประพันธ์ชนิดร้อยโบราณหรือร้อยยาว วรรคหนึ่งมี 5-14 คำทำยวรรคหน้าจะส่งสัมผัสไปยังคำ ที่ 1, 2, หรือ 3 ของวรรคต่อไป บางบทไม่มีสัมผัส ไม่กำหนดจำนวนวรรค ย่อหน้า ผญาเกี้ยวเป็นการใช้คำพูดที่เป็นขั้นตอนคือ ปลุกให้ตื่น พูดถามข่าวคราว พูดถามตัวและยกยออีกฝ่าย พูดเป็นเชิงหยอกล้อตลกฮา พูดบรรยายความในใจหรือภาษารัก พูดเชิงสงสัย พูดในลักษณะกระแนะกระเหน็บ พูดเป็นเชิงน้อยอกน้อยใจ พูดยืนยันหรือให้คำมั่นสัญญา พูดลาและอาลัย ผญา ภาษิตเป็นถ้อยคำที่แฝงคติมีความหมายเชิงเปรียบเทียบ ผญาอวยพรเป็นคำพูดที่เป็นสิริมงคลแก่ผู้ฟังหรือผู้รับพร และผญาคำ สอนเป็นคำพูดสอนใจแฝงคติธรรม พบผญาคำสอนทั่วไป คำสอนหญิง คำสอนชาย คำสอนลูก

การใช้คำพบการเรียบเรียงถ้อยคำแบบใช้คำพูดตรงไปตรงมา คำพูดที่กล่าวโดยนัย การเรียบเรียงถ้อยคำแบบร้อย การ กระทุ้คำ การเล่นคำโดยการปฏิเสธ การเล่นคำโดยการบอกกล่าวประเล้าประโลม การใช้โวหารพบเทศนาโวหารพรรณนา โวหาร อุปมาโวหาร สาธกโวหาร โวหารภาพพจน์

การศึกษานี้ที่และความหมายของคำขยาย พบว่ามีคำขยายที่ปรากฏในบทผญาของชุมชนโคกนาดี 6 ประเภท คือ คำขยายบอกลักษณะ คำขยายบอกเวลา คำขยายบอกสถานที่แสดงที่ตั้งอยู่ คำขยายบอกจำนวน คำขยายแสดงความ สงสัยหรือใช้คำถาม และคำขยายที่บอกความปฏิเสธ

คำสำคัญ: กลวิธีทางภาษา, ผญาของชุมชนโคกนาดี

ABSTRACT

This research aimed to study language strategies of 449 Phaya expressions used in KokeNadee Community, Tambon None Najarn, Nakoo District, Kalasin Province. This study was a qualitative research of related documents, including study of aesthetic theories and the researcher's views of Phaya; Data were collected using fieldwork studies of in-depth interviews of 30 local experts selected through purposive sampling. The instruments used in collecting data for this research were a structured- interview form and a tape recorder. The study was conducted during July 2013 - December 2014, and the collected data were analyzed using descriptive analysis. Findings of the research revealed 4 types of Phaya: PhayaKiaw (Courting), PhayaParsit (Proverb), PhayaUaypon (Blessing) and PhayaKamson (Teaching). The language strategies used in these Phaya expressions were of epic poetry or lengthy ancient verses, with each pause or stop (caesura) consisting of 5-14 words with the ending of the first pause rhyming with the first, second or third word of the next pause. Some verses did not have rhyming patterns, and even a specific number of pauses. As for PhayaKiaw (Courting), this type of Phaya had a procedural pattern:

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาภาษาและวรรณกรรมไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาภาษาและวรรณกรรมไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาและวรรณกรรมไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

waking, greeting and inquiring, expressing submissiveness and complimenting, teasing and expressing jokes, expressing feelings and passion, expressing doubts, expressing sarcasm, showing sensitivity, confirming or promising, and leave taking or saying goodbye; PhayaParsit (Proverb) expresses an analogical meaning intended for teaching; PhayaUaypon (Blessing) is an expression of well-wishing or blessing for the listener; while PhayaKhamson (Teaching) is intended for moral teaching of different purposes: general teaching, teaching girls and women, teaching boys and men, teaching sons and daughters, and providing advice on marriage or family life.

Regarding language use, the study revealed expressions of straightforward speech: posing inquiry and negation through use of rhymes, alliteration, and homophones in informing and coaxing, describing feelings and emotions, teaching and convincing, making imaginative comparison, narrating with examples, expressing comparison that required translation and interpretation, using symbols representing the listener, and exaggerating facts.

Studying the functions and meanings of modifying terms revealed that those that appeared in the Phaya of KokeNadee Community could be classified into 6 types: modifiers of observable manners; modifiers of time; modifiers of place or location; modifiers of amount and number; modifiers of doubt and question; and modifiers of negation.

Keywords: Language Strategies, Phaya-Isan in KokeNadee Community

บทนำ

มนุษย์ใช้ภาษาในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดจากตนเองไปสู่บุคคลอื่น โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน มีพื้นที่กว้างใหญ่และมีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน สำคัญก็คือประชาชนในชนบทส่วนมากยังใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานเป็นภาษาพูดในชีวิตประจำวันอยู่นอกจากนี้ยังใช้สื่อสารกับชนเผ่าไทย-ลาวนอกราชอาณาจักร ทั้งทางภาษาพูดเป็นร้อยแก้วและคำผญา (วนิดา ขจรเดช.2542: 80-82) แต่เนื่องจากภาษาราชการของไทยใช้ภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาไทยกลางเป็นภาษาสื่อสารทั่วไปและใช้ในการศึกษาจึงทำให้เกิดปัญหาระหว่างคนรุ่นเก่าอยู่ในวัยสูงอายุไม่อาจเข้าใจในภาษาไทยปัจจุบันได้อย่างลึกซึ้ง ในขณะที่คนรุ่นใหม่หรือเยาวชนก็ไม่เข้าใจในภาษาไทยถิ่นอีสานลึกซึ้งเช่นกัน โดยเฉพาะวรรณกรรมอีสาน ประเภทกลอนลำ กลอนเทศน์ ปริศนา คำทาย ตลอดจนคำผญาที่คนในท้องถิ่นมักใช้ในโอกาสต่างๆ ซึ่งเป็นภาษาที่งดงามและเป็นภูมิปัญญาแห่งภูมิปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือคำผญา

ผญาเป็นถ้อยคำภาษาอีสานที่ตกค้างมาจากสังคมบรรพชน (จารุวรรณ ธรรมวัตร 2526 : 116) เป็นมรดกอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดมาหลายชั่วอายุคนสะท้อนให้เห็นกลวิธีทางภาษาในแง่มุมต่างๆ ทั้งยังสะท้อนอดีต ซึ่งอาจจะสืบค้นไม่ได้จากหลักฐานด้านอื่นๆ ผญาบ่งชี้ให้ผู้ศึกษาได้รู้ได้เข้าใจถึงวิถีชีวิต ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย

ผญาในอดีตนั้นเคยมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวอีสานเป็นอย่างมาก เพราะสมัยอดีตผญาถือเป็นของ

ธรรมดาสามัญ ชาวอีสานทั่วไปรู้จักผญาว่าเป็นเรื่องชีวิตประจำวัน ไม่ว่าคนในวัยหนุ่มสาวหรือวัยสูงอายุ มักจะมีผญาอยู่ในชีวิตจิตใจเป็นสำคัญ ในปัจจุบันมีการใช้ผญากันน้อยลงและกำลังจะหมดสิ้นไป แต่บทผญาเหล่านี้ก็ปรากฏอยู่ในคนอีสานซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชนบท ตลอดจนได้มีผู้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลผญาไว้บ้าง ในบทผญาสะท้อนให้เห็นความเป็นอยู่ของเจ้าของท้องถิ่น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของการใช้กลวิธีทางภาษาได้แก่ การใช้ถ้อยคำ สำนวนโวหารภาพิต คำพังเพย ซึ่งเป็นบทร้อยกรองง่ายๆ สั้นๆ มีการเล่นเสียงและความหมาย (ประเทือง คล้ายสุบรรณ 2528 : 11) สิ่งเหล่านี้มีอยู่ครบถ้วนในทุกท้องถิ่น อาจแตกต่างกันไปบ้างในด้านสำเนียงหรือคำศัพท์บางคำ แต่โครงสร้างโดยส่วนรวมเหมือนกัน จะพบว่าภาษาได้ ภาษาเหนือ และภาษาอีสาน ต่างก็มีสิ่งเหล่านี้เป็นของตัวเองภาษากลางเรียกว่า “ภาษิต สำนวนคำพังเพย” ภาษาใต้เรียกว่า “ภาษิต” ภาษาเหนือเรียกว่า “คำบ่าเก่า คำโบราณ” (อุดม รุ่งเรืองศรี 2524 : 108) ภาษาอีสานเรียกว่า “ผญา” ซึ่งมีอยู่ 4 ประเภท คือ ผญาภาษิต ผญาคำพังเพย ผญาอวยพร และผญาเกี่ยว (จารุวรรณ เรื่อง สุวรรณ 2520 : 79) ภาษิตเหล่านี้มีทั้งเชิงเปรียบเปรย กระเทียบประชันประชัน ซึ่งเกิดจากความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์เกี่ยวกับธรรมชาติ การกระทำ สิ่งแวดล้อมและอื่นๆ ภาษาของไทยถิ่นต่างๆ เหล่านี้มีมาแต่โบราณ จนกลายเป็นคำสั่งสอนแสดงให้เห็นถึงอุปนิสัยใจคอและความคิดอันหลักแหลมของคนไทยเป็นอย่างยิ่ง (กิ่งแก้ว อติถาวร 2520: 24-44) ภาษิตเหล่านี้คือ ผญา

ผลยาจึงหมายถึงสำนวนภาษาที่ชาวอีสานนิยมใช้พูดจាកัน เป็นคำพูดที่มีความหมายโดยนัย มีความหมายดี หลายแง่หลายมุม และมีเนื้อหาการมคมคาย (สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน. 2538 :72) ผลยาแต่ละบทมีกลวิธีทางภาษา ใช้ถ้อยคำ สำนวน โวหารที่มีความไพเราะงดงามสละสลวย ผู้ใดพูดคำผญาได้มากเหมาะแก่กาลเทศะก็ได้รับความนิยมนับถือว่าเป็นคนเก่ง เป็นนักปราชญ์ในหมู่บ้าน เป็นที่นับหน้าถือตากันทั่วไป ดังปรีชา พิณทองได้กล่าวไว้ว่า “คำว่าผญามาจากปัญญา หรือปรัชญา คือความฉลาด ความรอบรู้หรือรู้รอบ ดังนักปราชญ์โบราณอีสานได้กล่าวไว้ว่า เงินเต็มพาบ ท่อผญาเต็มพุม หมายความว่าคนมีเงินมากสู้คนมีปัญญาไม่ได้ (ปรีชา พิณทอง. 2528 : 156)

ผลยาจึงถือเป็นมรดกอันทรงคุณค่าที่นักปราชญ์ในอดีตได้ตกทอดไว้แก่ชุมชนอีสานรวมทั้งชาวชุมชนบ้านโคกนาดีนี้ด้วย ที่มีความหมายลึกซึ้ง สำเนียงไพเราะรื่นหู ฟังแล้วได้คิดและความเพลิดเพลิน เสน่ห์แห่งถ้อยคำที่สื่อสารในคำผญามีพลังเยือกเย็น ผู้ฟังชอบใจ บ้างหัวเราะ บ้างก็ยิ้ม บ้างก็ออกปากชม จึงมีผู้สนใจนำผญาไปใช้ในชีวิตและสังคม 2 กลุ่ม คือกลุ่มผู้อยากรู้ อยากจดจำไปพูดในโอกาสต่างๆเพื่อให้เกิดคิดและความบันเทิงแต่ไม่เน้นวิเคราะห์เชิงความหมาย อีกกลุ่มเน้นศึกษาเจาะลึกทางวิชาการ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ให้เกิดความชัดเจนทางภาษา สื่อสารให้ผู้อ่านผู้ฟังเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้มากยิ่งขึ้น (พรชัย ศรีสารคาม. 2554 : 1)

ผลยาเป็นของดีดังกล่าวแล้ว จึงมีผู้นำไปใช้ในโอกาสต่างๆโดยเฉพาะผู้เฒ่าผู้แก่ของชุมชนโคกนาดี จะใช้ผญาอวยพรให้ลูกหลานในโอกาสวันขึ้นบ้านใหม่ วันสงกรานต์ และบายศรีสู่ขวัญผู้ไปทำงาน และเลื่อนตำแหน่ง จะใช้ผญาอวยพรเช่น “เจ้านอนหลับให้ได้เงิน หมื่นเด้อหล้าเด้อ เจ้านอนตื่นให้ได้เงินแสนเด้อหล้าเด้อ แบนมือไปให้ค่าค่าล้าน ออกนอกบ้านให้เจ้าหล่มพุมทรัพย์ เด้อหล้าเด้อ” (พร ศรีโคตร) นอกจากนี้ผญายังปรากฏในกลอนลำของหมอลำโดยเฉพาะรำผู้ไทจะเป็นผญาเกี่ยว เช่น “โอเด้ออายเอ๋ย น้องนี้ปอดอ้อยช้อยเสมออ้อยกลางกอ กาบมีห่อ ห่อน้อยกะมิชอน สู้ชื้อซอนทางน้องแม่นบ่มี อ้ายเอ๋ย” (พร ศรีโคตร) และประเพณีตามโอกาสต่างๆ เช่น ฮีตสิบสองคองสิบสี่ บางประเพณีจะจัดประกวดการจำผญา เช่น ประเพณีบุญข้าวจี ผญาที่ใช้ประกวดส่วนมากจะเป็นผญาเกี่ยว ประเพณีขึ้นบ้านใหม่หรือต้อนรับแขกคนสำคัญ และสู่ขวัญให้คณะผ้าป่าที่นำเงิน มาถวายวัดหรือโรงเรียนผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านก็จะใช้โอกาสดังกล่าว พูดคำผญาที่ไพเราะมีคติกินใจ สืบทอดกันมาเป็น

ประจำ จึงทำให้ชุมชนโคกนาดีมีบทผญาที่ใช้พูดกันมาโดยตลอด

เนื่องจากบทผญาประกอบด้วยถ้อยคำภาษาถิ่นไทยอีสานที่เข้าใจยาก เพราะมีกลวิธีทางภาษาที่มีการใช้คำและสำนวนมาประกอบสร้างคำผญา เพื่อให้บทผญามีความหมายลึกซึ้งกินใจ โดยเฉพาะคำขยายที่ปรากฏในบทผญาที่มีใช้ในชุมชนโคกนาดีความหลากหลายแห่งคำขยายที่ยังคงเหลืออยู่ในวิถีผู้เฒ่าผู้แก่ นั้นเป็นเอกลักษณ์ทางภาษาอย่างหนึ่งของบทผญา ซึ่งการสื่อความหมายทางภาษามีความหมายตรงและความหมายแฝง แต่เอกลักษณ์เหล่านี้ก็มีใช้มากในบทผญาของผู้เฒ่าผู้แก่อายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป ผู้วิจัยเกรงว่าผญาจะหมดไปกับกลุ่มผู้สูงวัยอันเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นในชุมชนโคกนาดี ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาหน้าที่และความหมายของคำขยายในบทผญาของชุมชนโคกนาดีเป็นสำคัญ

คำถามการวิจัย

1. ในบทผญาที่มีการนำกลวิธีทางภาษาไปใช้แต่งบทผญาอย่างไร
2. คำขยายในบทผญามีหน้าที่และความหมายว่าอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาของบทผญาในชุมชนโคกนาดี
2. เพื่อศึกษาหน้าที่และความหมายของคำขยายในบทผญาของชุมชนโคกนาดี

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. เนื้อหาการวิจัย ศึกษาเฉพาะผลยาที่มีอยู่ในชุมชนโคกนาดี ในด้านกลวิธีทางภาษา หน้าที่และความหมายของคำขยายในบทผญา
2. ขอบเขตด้านบุคคลผู้ให้ข้อมูล เป็นบุคคล ในพื้นที่ตำบลโนนนาจาน อำเภอนาาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ในชุมชนโคกนาดี, มี 3 หมู่บ้าน คือ บ้านม่วงนาดี หมู่ที่ 5 บ้านโคกยาวหมู่ที่ 6 และบ้านนาขามหมู่ที่ 8 โดยกำเนิด ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป รวมทั้งหมดจำนวน 30 คน
3. ข้อมูลด้านเวลาเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2556ถึง ธันวาคม พ.ศ.2557

กรอบแนวคิดที่ใช้การวิจัย

1. แนวคิดสุนทรียลักษณ์ทางภาษา
2. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของภาษาและภาษาถิ่น
3. แนวคิดและทฤษฎีสุนทรียศาสตร์
4. แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะการใช้ถ้อยคำในผญา
5. แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะการใช้ภาษา
6. แนวคิดเกี่ยวกับวรรณกรรมอีสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง แบบสังเกตชนิดมีส่วนร่วม และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ขั้นลงพื้นที่วิจัย ไปตามวันเวลาที่กำหนดนัดหมายไว้ เตรียมเครื่องบันทึกภาพ ขณะเก็บข้อมูลต้องนอบน้อม กระตือรือร้นที่จะรับความรู้ความคิดจากเขาต้องใช้เทคนิคในการสนทนา เมื่อได้รู้ข้อมูลแล้วต้องรีบวิเคราะห์ มีปัญหาต้องถามผู้ถูกสัมภาษณ์ ต้องรอบคอบไม่ใจร้อน ให้ยึดคำผญาที่ว่า “อย่ากดขี่เร็วให้คลาน อย่ากดขี่นานให้เล่น”

2. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

- 2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาเขียนให้ถูกต้องตามข้อตกลงเบื้องต้น
- 2.2 นำข้อมูลที่ได้มาแยกประเภท
- 2.3 วิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาและศึกษาความหมายของคำขยายในบทผญาของ ชุมชนโคกนาดี

ผลการวิจัย

กลวิธีทางภาษาของบทผญาในชุมชนโคกนาดี วิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ประเภทของผญา มีทั้งหมด 4 ประเภท แต่ละประเภทใช้คำพูดดังนี้

1. ผญาเกี่ยมีขั้นตอนในการพูดดังนี้
 - 1.1 ปลุกให้ตื่น ดังตัวอย่าง

สาวเอ๋ยลูกมาก่อนนอนหลายมันลิเมยหลังลิเปยใส่แป้น
นอนแน่นแผ่นกะดาน นอนหลายมื่อ หลังลิลายคือสาด
ตาตูปทอหมากโมตาโตทอกำปั่น ลิปั่นให้เพิ่นผู้ได้
(หา เขตขุ)

- 1.2 ถามข่าวคราวดังตัวอย่าง

อ้ายอย่าถามข่าวน้อง มีผู้ปองแล้วหรือป

หรือว่ามีกาบห่อแล้ว หน่อน้อยกะหากซอน
อ้ายนี้บ่อดอ้ออ้อยเสมออ้อยางกอ
กาบป่ห่อหน่อน้อยบ่ซอนซู้ชื้อนตัวอ้ายปมี
(พร ศรีโคตร)

- 1.3 พุดล้อมตัวและยกย่องอีกฝ่ายดังตัวอย่าง

น้องนี้แนวนามเชือกมกหยอนาหน้าต่ำ
บ่แม่นแนวนหงส์คำ บินผ่านฟ้าจ้งสมอ้ายผู้งาม
(พร ศรีโคตร)

- 1.4 พุดบรรยายความในใจหรือภาษารัก ดังตัวอย่าง

โอ้นอเจ้าผู้ดอกเกดแก้ว ก้านถิ่นนามหนา
พินัวลิลความมื่ออ้อย หนามผาดมาซอนกาบ
เสนอ
ไก่อะไก่อได้ ชมเล่นอยู่แต่ไก่อ้อย
(สอ ศรีหนองแสง)

- 1.5 พุดเป็นเชิงหยอกล้อ ตลกโปกฮา ดังตัวอย่าง

น้องผู้เต่างต่างหล่ง ขุมขี้ขางน้องกะใหญ่
เหมิดโคตรอ้าย มาเข้ากะเบ้เต็ม
(เลื้อย ศรีหนองแสง)

- 1.6 พุดเป็นเชิงสงสัย ดังตัวอย่าง

อ้อยอ้ายเอ๋ยผู้จ้งน้องเหม็นสาบกุยมง
บ่มีไมมาจาวาซิเอาไปซ้อน
อ้ายซิเอาไปซ้อนนอนนำ
บ่เหม็นหน้าตายบ้อ
อ้ายอย่าเว้าจ้งชั้นตัวน้องบ่ควร
(เคือบ ศรีประไหม)

- 1.7 พุดกระแนะกระแหน ดังตัวอย่าง

น้องสาวเอ๋ยเป็นสาวเผ่า กางเอื้อนกันซี้ต่าง
ปีกายผาดต่างกัน ปีหน้าผาดต่างที่
(ก่าย สุขทวี)

- 1.8 พุดเชิงน้อยยกน้อยใจ ดังตัวอย่าง
น้องนี้ย่านแต่อ้ายหลอกล่อ ปากม่อตัวเป็น

ย่านเจ้าโลเสียลิ้มคอแตงกวางไฮ
กินหน่วยแล้ว โลลิ้มแต่เคอ นั้นแหล่ว
(พร ศรีโคตร)

1.9 พูดยืนยันหรือให้คำมั่นสัญญา ดังตัวอย่าง

น้องนี้บ่แม่นอสรพิษฮ้ายลวงหลอกกินดับ
บ่แม่นแนวทำทาน ชีหลอกกลกินกล้วย
น้องหากพอใจด้วย หวังตายดอมพี
คั่นบ่ไดชาตินี้ หวังซ้อชชาดชิมมา
(พร ศรีโคตร)

1.10 พูดลาและอาลัย ดังตัวอย่าง

อ้ายบ่มีหยังแหล่วบ่มีแนวซิดิตต่อ
จิตกะอยู่พีใจกะอยู่พี ไปพุ่นแต่ฮางคิง
(พร ศรีโคตร)

2. ญาภาษิต เป็นถ้อยคำที่มีความหมายลึกซึ้งกินใจ แฝงคติ ดังตัวอย่าง

ไปไฮบ่ให้มาตาย หักไม้ตายมาแก้งกันหม้อ
(วารี จิตจง)

3. ญาอวยพร ใช้อวยพรในโอกาสต่างๆ ดังตัวอย่าง

ฮ้ายกวาดหนีดีกวาดเข้าขอให้อยู่ดีมีแสง
ให้มีความสุขความเจริญอย่าได้พบคนพาน
อย่าได้ทรมานคนฮ้าย ขอให้เจ้ามีความสุขตลอดไป
อายุวรรณะ สุขัง พลัง
(กลม เนินสงคราม)

4. ญาคำสอน เป็นคำกล่าวสอนใจแฝงคติธรรม ดังนี้

4.1 ญาคำสอนทั่วไปดังตัวอย่าง

อย่าได้ปรารถนาเว้น เรียนหลังซิดินคอบ
สงสารกลับตัวบ่ชินซิงเข้าจอดกัน
(บุญเลิศ เกิดผล)

4.2 ญาคำสอนหญิงดังตัวอย่าง

ให้สงวนโตไว้คือไฟถนอมถ่านความมักนไฟจีเยียบปาน
หญิงใดทำการบ้าน เสือนขานสมสะอาด

คนนั้นปราญ์อ่านอ้าง หญิงนั้นประเสริฐดี
(ล้ำ ศรีโคตร)

4.3 ญาคำสอนชาย

ผู้ชายนั้นเห็นเมียเขาแล้ว ให้ปองหนีไโกห่าง
อย่าโลโมมากล้น ชิลงหม้อแผ่นแดง
(พร ศรีโคตร)

4.4 ญาคำสอนลูก ดังตัวอย่าง

ฟังเดอบุตราน้อยบุตรีลูกอ่อน
ฉันจักสอนสั่งไวยามน้อยถ่อยญา
ขอให้ บุ ต ร า ห ล่า ถี อ ธ ร ร ม ข อ ง ลู ก

จั่งสิลูกแบบเบื่องครองเค้าแบบแผน
ฉันลียกแว่นแก้วให้ฝูงลูกลองแยงเบ้งเดอ
ลางเทื่อเห็นของแพงอยู่ในเงาแก้ว
ชื่อว่าแนวคนนี้มีธรรมเป็นแก่น
คั่นมีธรรมกะคือมีแว่นแก้วแนวใช้ส่องแยง
โลกสิใส่ส่องแจจกอบมนุษย์มธรรม
คนสินาคลกาให้สูงเฮืองไปหน้า
เพราะว่าฝูงหลานหล่าบุตราผู้เกิดใหม่
ประพัตติธรรมไว้ได้บ่มีให้เสื่อมตอง
คั่นแม่นพวกพื่อน้องซุมลูกหลานเหลน
เป็นผู้มีคุณธรรมบ่ลืมครองเค้า
โลกของเฮาภายหน้าสิโสภาเฮืองสูง
เหตุตั้งนั้นขอให้ฝูงลูกมาเอาแก้วแก่นธรรม
ขอให้จำเอาไว้ในธรรมของลูก
อยู่ในผูกแท้แท้ ฉันสิแก่สู่ฟัง
(พร ศรีโคตร)

2. การใช้ภาษาของบทพญาในชุมชนโคกนาดี วิเคราะห์ได้ ดังนี้

2.1 ใช้คำพูดตรงไปตรงมา ดังตัวอย่าง

ตกตาวาได้เว้า ซิหมายเอาเป็นคู่
แมนซิมหมื่นซู้ พะอวนอ้ายกะบ่หนี
ซันดั่งสังจั่งตั้งเที่ยง บ่ได้คิดลตเลี้ยวลวงล่อหลอกผู้ใด
(พร ศรีโคตร)

2.2 ใช้คำกล่าวโดยนัยดังตัวอย่าง

คั่นแมงวันเหม็นขึ้น คาวโค่งฟ้าซิดีผ่า

งูปักินเขียดอีไม่ ดินคว่ำโลกทะลาย
(พร ศรีโคตร)

3. การใช้คำของบทพญาในชุมชนโคกนาดี วิเคราะห์ได้
ดังนี้

3.1 เรียงร้อยถ้อยคำแบบฮ้าย หรือร้อยโบราณ
ดังตัวอย่าง

น้องนี้ใจประสงค์แก้ว เมืองแกวกะตันฮอด
ใจประสงค์ยออดแก้ว ในถ้ำซึกินเอา
(พร ศรีโคตร)

3.2 การเล่นกระทู้คำดังตัวอย่าง

ย่านแต่ปากดุกบ่อนวังบอนบ่มั่นบ่อน
ย่านแต่ปากจาตบ่อนวังกว้างบ่มั่นวัง
ย่านแต่อายเว้าหลายตัวหลาย
(พร ศรีโคตร)

3.3 การเล่นคำโดยการปฏิเสธดังตัวอย่าง
ไม่น้อยบ่มั่นศักดิ์ หลักน้อยบ่มั่นสมตอ
เชื่อไม่ค้อบ่มั่นตอไม่ค้อเชื่อนักบ่มั่นเชื่อนักกัน
(ปิ่นทอง สุขทวี)

3.4 การเล่นคำโดยการบอกกล่าว ดังตัวอย่าง

บ่ได้น้องชาตนี้ บ่หวังว่าซิเอาไผ ซิบเอาไผเข้า
เทียมเงาให้มันเก่า บ่ได้ผู้จึ่งเจ้า มาซ้อนบ่เอา
บ่ได้เจ้าขอเป็นเชือกกลามควาย ขอเป็นหวายสามม้า
ขอเป็นหมาโหนดน้ำเน่ เต่าบ่แทนแลนบ่ได้
แพงไ่ว่เห่าขโมยเน่ถึกห้าขโมยขึ้นกางเฮือนฮ้ายซิเห่า
ดอกนางเอย
ให้เจ้าขึ้นนอนลิบดัง ห่าหนูแล่นผ่าน ชายหมอลำซิเต้นใส่
ดอกนางเอย
(หา เชิดชู)

4. การใช้โวหารของบทพญาในชุมชนโคกนาดี วิเคราะห์
ได้ดังนี้

4.1 โวหารการประพันธ์พบดังนี้
4.1.1 พรรณนาโวหารดังตัวอย่าง
พื้นที่เป็นอย่างจอกอยู่ในน้ำ
ฮากหยั่งบ่เลิงดิน
ไหลเวินไปเวินมากะบ่มีเพยขึ้น
ไหลไปค้ำเพยฮักย่านเพินถาง

ไหลไปค้ำเพยบางย่านเพินจูด
ไหลอยู่เลื้อยลงน้ำแม่ทะเล
(หา เชิดชู)

4.1.2 เทศนาโวหารดังตัวอย่าง

เพิ่นวาใจเฮาเศร้า ให้เอาธรรมเป็น
น้ำลูบ
ใจเฮาซุบเหี่ยวแห้ง เอาธรรมล้างโส
สง
ฉันทักบงธรรมให้ อุปมาคือสระใหญ่
ไฟผู้เกิดเดือดฮ้อน ไหลลงอ่างอบสี
ขอให้ย็นดินน้อม นาดนเข้ามาใส่
น้อมใจมาใกล้ใกล้ กินน้ำยอดพระ
ธรรม
ลางท่าดีเลิศล้ำ ซิได้ฮ้ายอนหา
ลางท่าเห็นกับตา ซิว่าบุญนำญ
(พร ศรีโคตร)

4.1.3 อุปมาโวหารดังตัวอย่าง

น้องนี้คือดังต้นดอกไม้ สวดอาตอุทาน
ยังมีแมงตอม กลิ่นละอองหอม
เอ้า
แมงบ่มีมาตอม เขยชมกั้วกัน
มีแต่ซุ่เหี่ยวแห้ง คาคันหล่นเหลือ
(เคือบ ศรีประไหม)

4.1.4 สาธกโวหารดังตัวอย่าง

ปากหากหวานจั่งน้ำอ้อยใจสั้มดังหมากนาว
อย่ามาดีแกล้งเว้า เอาเลามาจิกตอกบาดท่าจัก
บ่ถึกซ้อหยอปลักบ่ถึกบ่มั่นสิเกี้ยวเข้าใส่มือเจ้าได
(เลื้อย ศรีหนองแสง)

4.2 โวหารภาพพจน์พบดังนี้

4.2.1 การเปรียบเทียบโดยนัยดังตัวอย่าง

คันแมงวันเหม็นขึ้น คาวโค่งฟ้าซิผ่า
งูปักินเขียดอีไม่ ดินคว่ำโลกทะลาย
(พร ศรีโคตร)

4.2.2 การใช้สัญลักษณ์ดังตัวอย่าง

ชาดที่มัลลานั้นดวงหอมดอ่อง
ไผ่ผู้ได้นั่งไกลดมแล้วบ่อยากหนี
ชาดที่กำคำปี่ อ่ยากเทียมหงส์ก็ยืนยาก
ชาดที่แสงหิ่งห้อย จีเืองแจ่งแข่งพระจัน
(พร ศรีโคตร)

4.2.3 การใช้ภาพพจน์เกินจริงดังตัวอย่าง

บุญบ่เคยตกกำ ตกสามตาได้สามหน่อ
กระต่ายหม้อ กินเกี้ยงบ่หลอ
ตกกำไว้ เทิงโพนถีนน้ำแก่ง
ตกกำไว้ ในน้ำปวกผาดกิน
นาเงินน้อง เทิงโพนสังมาซุ่ม
บาดว่านาหลุ่มอ้าย สังมาแห่งโงม
ฝนตกหลัง เทิง โ พ น ชี
จอมปวก
บ่อนซุ่มบ่แพ้ สังมาหม่นแต่โพน
(มี แสนพันธ์)

5. หน้าที่และความหมายของคำขยายพบดังนี้

5.1 คำขยายบอกลักษณะดังตัวอย่าง

สาวเอ๋ยลูกมาถ่อน นอนหลายมันลิเมย
หลังลิเปยใส่แป้น นอนแน่นแผ่น
กระดาน
นอนหลายมือ หลังลีลายคือสาด
ตาตูดตาโตท่กำบ้าน ลิปนให้เพิ่นผู้ใด
(หา เขิดชู)

5.2 คำขยายบอกเวลาดังตัวอย่าง

อย่าซิงสยถ่อนเดือนหกฟ้าบ่ผ่า
ข้าวใหม่ปามันอ่อนแล้โลถิมอ่อนซิบเป็น น้องเอย
(พร ศรีโคตร)

5.3 คำขยายบอกสถานที่ดังตัวอย่าง

น้องสาวเอ๋ยเป็นสาวเฒ่า กางเอือนกันชีต่าง
ปีกายผาดต่างกันปิ่นผาดต่างที
(ก่าย สุขทวี)

5.4 คำขยายบอกจำนวนดังตัวอย่าง

จับบ่ได้ต้องบ่ได้ ของผู้หมึงมันเป็นค่า

จับอันหนึ่งกะหมื่นคั่นอันหนึ่งกะแสน
ของพี่ชายฮาวแขนกะบ่ได้พอบาท
จับบ่ได้ต้องบ่ได้ ดอกเดออ้ายบ่าวพี่ชาย
(ก่าย สุขทวี)

5.5 คำขยายที่แสดงความสงสัยหรือใช้คำถามดังตัวอย่าง

อ้ายอ่ยากถามข่าวลั่น ผีน้องนุ่งทม
ราคาซื้อเป็นเงินจักบาท
ไผ่ผู้เขียนชิตแต่้ม ลายลั่นก่านแดง
(คำพอ ชูอารมณ์)

5.6 คำขยายบอกความปฏิเสธดังตัวอย่าง

น้องนี้บ่อดอ้อยซ้อย เสมอดั่งตองตัด
ตั้งแต่เป็นจังหวัดมา บ่มีอ่าเกอซ้อน
ตั้งแต่สอนสาวขึ้น บ่มีชายมาเกี่ยว
ก่าย
ไผ่บ่มานั่งใกล้ ตัวน้องเปาดาย
(ปิ่นทอง สุขทวี)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษากลวิธีทางภาษาของบทเพลงในชุมชนโคกนาดี ผลที่ได้จากการวิจัยมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ การค้นพบและประโยชน์ที่พบจากการวิจัย

1. การค้นพบ จากการวิจัยวิธีทางภาษาของบทเพลงที่มีใช้ในชุมชนโคกนาดีได้ค้นพบปรากฏท้องถิ่นที่มีภูมิปัญญาสามารถพูดจาเป็นคำพูดที่มีความหมายดี หลายแห่งหลายมุมและมีเนื้อหาการมคมคาย พบเพลงทั้งหมด 4 ประเภท เพลงเกี่ยวเป็นเพลงที่หนุ่มสาวใช้พูดจากันเป็นทำนองเกี่ยวพาราสักในโอกาสพิเศษ เพื่อให้เกิดความรักใคร่ซึ่งกันและกัน และหากทั้งสองฝ่ายพึงพอใจกันและกันจะแต่งงานกัน การพูดเพลงเกี่ยวมีขั้นตอนในการพูดเพื่อปลุกให้ตื่น ถามข่าวคราวหรือทักทาย พูดถ่อมตัวและยกย่องอีกฝ่าย พูดในลักษณะกระแนะกระแหน พูดเป็นเชิงน้อยอกน้อยใจ พูดยืนยันและให้คำมั่นสัญญา สุดท้ายจะพูดคำลาและอาลัย ฝนภาวิชิตหรือคำพังเพยพบเป็นการกล่าวเพื่อให้เข้ากับเรื่องที่สนทนากัน เป็นเชิงแสดงความเห็นบางครั้งแฝงอารมณ์ขันไว้อย่างแนบเนียนเป็นถ้อยคำที่มีความหมายลึกซึ้งกินใจแฝงคติอยู่ด้วยมีความหมายในเชิงเปรียบเทียบ ฝนอวยพรเป็นคำพูดของผู้สูงอายุ ผู้อาวุโสหรือคนรักใคร่นับถือกัน เจตนาดีต่อกัน พูดเพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่ผู้ฟัง หรือผู้รับพร เพื่อให้กำลังใจ และหวังให้ผู้ฟังได้รับความสบายใจ ฝนคำสอน

พบเป็นคำกล่าวสอนใจแฝงคติธรรม ถ้อยคำไพเราะ สละสลวยเป็นความเปรียบเทียบกับอุปมาอุปไมย ให้ผู้ฟังนำไปปฏิบัติตาม จะเป็นคนดีมีคุณธรรม เป็นคำกล่าวอิงหลักธรรมทางพุทธศาสนา และจารีตประเพณี ผนวดยาคำสอนพบ 6 ประเภท คือ ผนวดยาคำสอนทั่วไป ผนวดยาคำสอนหญิง ผนวดยาคำสอนชาย ผนวดยาคำสอนลูก ผนวดยาคำสอนผู้หรือคองผู้ ผนวดยาคำสอนเมียหรือคองเมีย

ด้านรูปแบบ ผนวดยาคำ 4 ประเภท มีรูปแบบของการประพันธ์เป็นร้อยโบราณหรือร้อยยาว วรรคหนึ่งจะมี 5-14 คำ ทำยวรรคหน้าจะส่งสัมผัสหรือท้ายไปยังคำที่ 1,2 หรือ 3 ของวรรคต่อไป บางบทที่ไม่มีสัมผัสและไม่กำหนดวรรค เป็นวรรคต่อวรรคไปจนจบ

ด้านการใช้ภาษา พบการกล่าวโดยตรง ใช้คำพูดที่ตรงไปตรงมาไม่ต้องตีความ สามารถแปลความหมายตามรูปคำที่ปรากฏ การกล่าวโดยนัยหรือความหมายแฝง พบการใช้คำที่ต้องตีความหรือแปลความในเชิงชักนำความคิดให้เกี่ยวข้องไปถึงสิ่งอื่น ด้านการใช้คำพบการเรียบเรียงถ้อยคำแบบร้อยโบราณหรือร้อยยาว มีการเรียงร้อยถ้อยคำแบบมีสัมผัสและไม่มีสัมผัส สอดคล้องกับแนวคิดของจารุวรรณ ธรรมวัตร (2526 : 41-105) การเล่นเกมคำเป็นการใช้คำเดียวกันมีความหมายเหมือนกัน เพื่อเน้นความให้ชัดเจนและเพื่อให้เกิดความไพเราะสละสลวย การเล่นเกมคำโดยการปฏิเสธเป็นการบอกห้ามหรือความไม่รับรอง การเล่นเกมคำโดยการบอกกล่าวประเล้าประโลม มีการใช้ภาษาถิ่นที่มีความหมายลึกซึ้ง ทำให้เกิดความเข้าใจถึงอารมณ์และความรู้สึกสอดคล้องกับแนวคิดของล้อม เพ็งแก้ว (2549 : 40-107) และแนวคิดของรำเพย ไชยสินธุ์ (2543 : 188-206)

การใช้โวหารพบว่ามีการใช้โวหารการประพันธ์และโวหารภาพพจน์โวหารการประพันธ์พบโวหารเพื่อรำพึงรำพันความรู้สึก อารมณ์ มุ่งให้ผู้ฟังนึกคิดจินตนาการเห็นภาพบังเกิดความประทับใจ ชาบซึ่งใจเกิดอารมณ์ความรู้สึกร่วม อุปมาโวหารพบขึ้นเชิงในการเปรียบเทียบเข้ามาช่วยในการสื่อสารให้ผู้ฟังจินตนาการนึกเห็นมีความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งสาธกโวหารพบขึ้นเชิงในการยกเรื่องราวมาเป็นตัวอย่างประกอบเพื่อเสริมให้ผู้ฟังเข้าใจและเชื่อถือ เทศนาโวหาร พบการใช้ขึ้นเชิงในการอธิบายความให้กว้างออกไป โดยมีเจตนาเพื่อสั่งสอนอบรม ตักเตือน แนะนำให้ผู้ฟังเห็นจริง เชื่อถือและปฏิบัติตามใช้โวหารภาพพจน์พบว่าใช้โวหารการเปรียบเทียบโดยนัยแฝงความนัยให้คนฟังหาความหมายและตีความพบ 10 บท ใช้โวหารแบบใช้สัญลักษณ์เป็นการแนะนำให้คิดไม่กล่าวตรงผู้ฟังต้องคิดต้องตีความว่า

สัญลักษณ์นั้นใช้แทนสิ่งใดพบ 10 บท และใช้โวหารภาพพจน์เกินจริงเป็นปริศนาธรรมที่มีคำตอบซ่อนเงื่อนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมเกียรติ รักษมณี (2551 : 5-98) และแนวคิดตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 20) พบ 3 บท จากการศึกษาพบโวหารการประพันธ์ชนิดเทศนาโวหารมากที่สุด ชนิดสาธกโวหารน้อยที่สุด โวหารภาพพจน์ชนิดการเปรียบเทียบโดยนัยและการใช้สัญลักษณ์เท่ากัน โวหารภาพพจน์เกินจริงน้อยที่สุด

ด้านคำขยายพบการใช้คำขยายทำหน้าที่ขยายคำต่างๆ เพื่อให้มีความหมายชัดเจนขึ้น มีการใช้คำขยายบอกลักษณะบอกถึงลักษณะสำคัญที่เราสังเกตได้ คำขยายบอกเวลาเพื่อบอกเวลาภายหลังหรือเวลาปัจจุบัน คำขยายบอกสถานที่เป็นการใช้คำแสดงที่อยู่หรือระยะที่ตั้งอยู่ คำขยายบอกจำนวนใช้คำบอกจำนวนที่ต่างกันออกไป คำขยายที่แสดงความสงสัยหรือใช้คำถามเป็นคำขยายที่กำหนดเขตของความหมายชัดเจน คำขยายที่บอกความปฏิเสธเป็นคำขยายที่บอกความห้ามหรือความไม่รับรองสอดคล้องกับแนวคิดของบรรพต เปรมชู (2522 : 4-7) ประครอง กองทุ่งมน (2526 : 104) อุดม เรื่องศรี (2523 : 80) และพระยาอุปกิตศิลปสาร (2544 : 87)

2. ประโยชน์ที่พบจากการวิจัย ผลจากการวิจัยกลวิธีทางภาษาของผนวดยาคำที่ใช้ในชุมชนโคกนาดี

1.1 ได้ทราบประเภทและรูปแบบของผนวดยาคำ

1.2 สามารถนำความรู้เรื่องการใช้นัยคำต่างๆ ไปประยุกต์ใช้ในการสอนนักเรียน

1.3 สามารถนำความรู้เรื่องโวหารไปวิเคราะห์ข้อความต่างๆ ได้

1.4 ได้รู้หน้าที่และความหมายของคำขยายประเภทต่างๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1 สถานศึกษา ควรนำไปทำหนังสืออ่านประกอบโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนโคกนาดี ควรทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น และฝึกนักเรียนให้หัดแต่งบทผนวดยาคำเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

1.2 เมื่อมีงานประเพณีต่างๆ ควรจัดให้มีการประกวดการจำผนวดยาคำ

1.3 การจัดงานวันภาษาไทย ควรให้นักเรียนได้พูดผนวดยาคำหรือแสดงความสามารถด้านการพูดผนวดยาคำ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย
งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยกลวิธีทางภาษาของ
บทผญา หน้าที่และความหมายของคำขยายต่อไปควร
วิจัยเกี่ยวกับนัยและการเปรียบเทียบการใช้ภาษาของแต่ละ
ท้องถิ่นในการพูดคำผญา ในคำที่มีความหมายเดียวกัน
จะใช้คำพูดแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งแก้วอัฒาการ. (2520). **คติชนวิทยา**. กรุงเทพฯ
: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จารุบุตร เรืองสุวรรณ. (2520). **ของดีอีสาน**.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2538). **วิเคราะห์ภูมิปัญญา
อีสาน**. อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซต.
- . (2526). **ผญาบทกวีชาวบ้าน**.
กาฬสินธุ์: จิตกัมภ์การพิมพ์.
- บรรพต เปรมชู. (2522). **คำวิเศษณ์และสำนวนพูด
ภาษาอีสาน**. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการแห่งชาติ.
- ประคอง ทองทุ่งมน. (2544). **ผญาอวยพรของ
ชาวบ้านสูงยาง ตำบลคูเมือง อำเภอมือง
สรวง จังหวัดร้อยเอ็ด**. (ปริญญาานิพนธ์ศิลปศา
สตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม).
- ประเทือง คล้ายสุบรรณ. (2528). **วัฒนธรรม
พื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ: สุทธิสารการพิมพ์.
- ปรีชา พินทอง. (2528). **ไขภษิตโบราณอีสาน**.
อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรม.
- พรชัย ศรีสารคาม. (2537). **เรียงร้อยถ้อยผญา**.
มหาสารคาม: ตักศิลาการพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). **พจนานุกรม ฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ: นามมีบุ๊ค.
- ราเพย ไชยสินธ์. (2542). **วรรณศิลป์อีสาน**.
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบัน
ราชภัฏเลย.
- ล้อม เพ็งแก้ว. (2549). **วैयाวจ์วรรณคดี**.
กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- วนิดา ขจรเดช. (2542). **ศึกษาเปรียบเทียบผญา
บ้านหนองกุง ตำบลกุดบง อำเภอโพน
พิสัย จังหวัดหนองคาย กับหมู่บ้านโนน
ชัย เมืองปากงึม แขวงนครเวียงจันทร์**.
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.
(ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).

สมเกียรติ รัชมณี. **ภาษาวรรณศิลป์**.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2551.

สมเกียรติ รัชมณี. (2551). **ภาษาวรรณศิลป์**.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อุดม รุ่งเรืองศรี. (2545). **วรรณกรรมล้านนา**.

กรุงเทพฯ: สำนักกองทุนสนับสนุนการ
วิจัย.

อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (2544). **หลักภาษาไทย**.

กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช. สำนัก

กองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2545.